

Pályaválasztás az általános iskolában, avagy hogyan segíthet az osztályfőnök?

Rozsnyai Margit

A tanulmány gondolati vázlata:

Bevezetés.

Két korosztály az általános iskolai pályaválasztásban: a 10-12, valamint a 13-14 évesek

- általános, és tantárgyak szerinti feladatok az orientációban, 10-12 évesek esetében,
- ötletek és gyakorlatok a pályaválasztás elősegítésére. 10-12 évesek esetében.
- általános, és tantárgyak szerinti feladatok az orientációban, 13-14 évesek esetében,
- ötletek és gyakorlatok a pályaválasztás elősegítésére. 13-14 évesek esetében.

Bevezetés

Feladatok, amiket a tanároknak a pályaválasztás érdekében végezniük kellene: a tanulók pályaválasztási és személyi érettségének elősegítése (jellemző ebben az életkorban az önállótlanág, a döntési helyzetek kerülése, a felelősségérzet hiányos volta, valamint a hosszú távú következmények át nem látása.)

A tanulók pályaválasztási tanácsalanságának megoldása (amely lehet pályaismeret hiányának következménye, illetve a stabilnak vett választási lehetőség hirtelen megváltoztatása.)

A pályaválasztási dilemma eldöntése (a tanuló többirányú érdeklődése, melyhez egyidejűleg ragaszkodik.)

Az inadekvát elképzelések megváltoztatása (tanulási eredménytelenségek, egészségi állapotok miatt.)

A környezet és a gyermek pályaelképzelésének harmonizálása (a konfliktus megoldása.)

Ezek a feladatok természetesen nem csupán az osztályfőnökök munkájához tartozik, hanem valamennyi szaktanár nevelési célkitűzésének része kell, hogy legyen.

Az általános iskolások a felső tagozatban kezdenek szakosodni, ismerkednek meg a felnőtt világ mesterségesen felbontott, specializálódott egységeivel. Ebben az életkorban kezd elválasztódní az elmélyültebb tudás utáni érdeklődés, a különböző képességet, gyakorlati tevékenységet, kifinomultabb mozgást igénylő munkától, a szociális érzékenység, vagy a magányos tevékenység szeretetétől, a szervező-irányító munka a kiszolgáló-vezetettséig igény megfogalmazódásától.

Az egyes tanárok hivatástudata, szakmai ismerete, valamint előadói készsége, emberi hitelessége egyre fontosabb helyet kap a gyerek, szinte láthatatlan orientálásban. Természetesen a család felnőtt tagjai már befolyásolják évek óta észrevétlenül-észrevetten a gyereket, az otthon látható és a munkahelyükön végzett, a gyermekek számára gyakran szinte ismeretlen munkájukkal, de a növekedés során egyre fontosabbá válik a külső referencia-személy, a barát, a kortárs mellett a tanár is. Valamennyi tanár célkitűzésének tartalmaznia kell a személyiségformálást, így a pályaválasztási érettség megalapozását is.

A 6 osztályos gimnáziumok elindítása új feladatokkal ruházza fel a tanárt, főként az osztályfőnököt. Ha szűk másfél évben nem tudja magát hitelessé tenni, úgy a jobban tanuló, illetve szülői előrelátástól hajtott gyerekek elhagyják az általános iskolai osztályukat, ami káros lehet az osztályban maradt többi tanulóra és az elhagyóra egyaránt.

Ez a szakmai-emberi oldalt érintő munka, részben fel kell, hogy tudja mérni a gyermek intellektuális erőit (pl. az olvasás technikai és értési szintjeit, érdeklődését, motivációját, figyelmének tartósságát, mértékét), és fizikai állóképességét =(szívósságát, kitartását, stb.) is. Ugyanígy fontos feladata az osztályfőnöknek a közösség erősítése, összefogása, ami nem mond ellent a pályorientációs munkáknak, hiszen az általános iskolások korosztályi jellemzője a kortársi kapcsolatok befolyása a továbbtanulásra, iskolaválasztásra is, ami erősségénél fogva ellent tud állni egy megalapozatlan és, vagy kellően át nem gondolt szülői döntésnek.

Két korosztály az általános iskolai pályaválasztásban,

Általános, és tantárgyak szerinti feladatok az orientációban, 10-12 évesek esetében,

Ez az időszak az ún. explorációs időszak, aminek a feladatai főként a környezet újrafelfedezése, keresése, kutatása, a lehetőségek összegyűjtése.

Az ötödikesek, a 10 évesek éppencsak a fogalmi gondolkodás kialakulásának kezdeténél tartanak, elvben a konkrét fogalmakkal való manipulációnál, Piaget szerint a konkrét műveleti gondolkodás stabilizációjánál. Ez az értelmi fejlődés ún. harmadik stádiuma. Az értelmi tevékenység meghatározott struktúrává alakul, de csak szemléletes, tárgyi relációban jelenik meg.

Konkrét, mert nem szakad el közvetlen szemléletes anyagtól, egyedi, mert szubjektív tapasztalatoktól átszőtt.

Műveleti, mert a gyakorlati tevékenységet kereső, cselekvő modellekkel manipulál.

Ítéletet alkot, ebben az életkorban még jelentősen tényeket állító, vagy tagadó ítéleteket.

Következtet, egyelőre még szemléletes képzetek segítségével. a következményt leolvassák az észlelt, vagy megmutatott szemléletes szituációból.

Az olvasás megtanulásával az általános iskolai tantárgyak hatására jelentősen megnövekedett ekkorra már a gyermekek szókinccse. Amilyen mértékben növekszik a gyerekek szókinccse, annyiban fejlődik a világban való tájékozottsága.

Az írott beszéd megtanulása után a fogalmazás és nyelvtanítás a további feladat. Ezek révén sajátítja el a tanuló a használt nyelv stilisztikai sajátosságait, a kifejezés különböző formáit, a később kialakuló egyéni stílust.

A dolgozatírások, a felső tagozat kötött és szabad fogalmazványai erőteljesen fejlesztik a nyelvi kifejezés képességét, így a beszéd kifejező funkcióját is. A 10-12 évesek szívesen és sokat beszélnek, az egyéni stílusnak presztízs-növelő funkciója is van a csoportban. Kialakul a gondolkodás kategóriarendszerének, a fogalmaknak, ítéleteknek, következtetéseknek a formális-logikai formája.

A 10-11 éves kor általában még az első alakváltozás "telési" szakaszához tartozik. A következő időszak (következő 2 év) azonban a hirtelen induló növekedése, az ún. "megnyúlási" fázisé. 10 éves kortól jellegzetesen eltér a fiúk és lányok növekedése, az utóbbiaké gyorsul fel erőteljesebben. A prepubertás kezdetén, a "telési" szakaszban, azonban

mindkét nem testi állapota viszonylag kiegyensúlyozott, a testrészek arányosak, a mozgás magas fokon koordinált, ami lehetővé teszi számukra a manuális készségek, az ügyességek fejlődését, erőteljesebb fejlesztését.

A 10 évesek jórészt kiegyensúlyozottak erkölcsi szempontból. Már képesek arra, hogy a magatartást ne csak következmények, hanem szándékok figyelembevételével értékeljék. Megértik és elfogadják az erkölcsi szabályokat. Az erkölcsi normákat azonban kritika nélkül a környezetük felnőtt képviselőitől, elsősorban a szülőktől és a nevelőktől fogadják el.

Fontos tevékenységi forma a gyerekek játéktevékenysége, mely fontos kiegészítője a tanulásuknak. (A társasjátékok a másokhoz való viszonyt, a magatartást fejlesztik, a szabadidős játékok az önképzésükhöz spontán módon adnak segítséget.) Busemann öt fő tevékenységcsoportot különít el: - testi mozgáskészségek gyakorlása, mint a kerékpározás,

- korcsolyázás, úszás, egyéb mozgásos játékok.

- Gondozó tevékenységek, mint pl. háziállatok, növények ápolása, babázó játékok, kisebb gyerekekre

felügyelet.

- Gyűjtő tevékenységek, pl. bélyegek, képeslapok, kövületek gyűjtése.
- Befogadó, szellemi tevékenység, mint l az olvasás, a film- és tévénézés, zenehallgatás, stb.
- Produktív szellemi tevékenység, melybe a rajzolás, festés, konstrukciós játéktól a naplóírásig sok minden tartozik.

Mindezek az igények új, egyéni szükségleteket ébreszthetnek a gyermekekben, hiszen az érdeklődésük a külvilág felé erőteljessé válik, a megismerés vágya megnő. Kialakulhat az az egyéni érdeklődési irány is, amely majd a pályaválasztását döntően befolyásolhatja. Ebben a korban a motiváció, az ismeretek gazdagodása mindinkább képessé teszi a felső tagozatba került tanulót az önálló cselekvések és véleményalkotás megtételére. Az önállóságra való törekvés, mint a pszichikus fejlődés egyik alapmotívuma arra készíti a 10-12 éves gyereket, hogy függetlenítse legalább véleményalkotásban magát a felnőttektől, amely a későbbi érzelmi leválásának is az alapja lesz.

A prepubertás a csoportképződés, a csoportalakítás időszaka is. Ennek fő vonzereje abban áll, hogy lehetőséget nyújt a gyermekeknek az újonnan megszerzett készségei, felfedezett képességei gyakorlására és a bemutatás utáni elismertetésére. A csoportban összemérheti az erejét, az ügyességét, a szervezési készségét a hasonló korúakkal, vagyis azokkal, akikkel nagyrészt azonosak az esélyei. A csoportképződés következő szakaszában kialakul egy, vagy több spontán rangsor, amely a felek és résztvevők pillanatnyi viszonyát tükrözi. Akik teljesítményben közel állnak egymáshoz, azok között tovább folytatódik a versengés, a küzdelem a feljebb jutásért, vagyis a felnőtt életre való felkészülés folyik, játékos, anticipációszerű formában. A csoportoknak megvannak a normáik, a sajátlagos szabályaik, kialakul a gyermekben a csoporthoz való tartozás tudata.

Ötletek és gyakorlatok a pályaválasztás elősegítésére. 10-12 évesek esetében.

A fentieket figyelembe véve bármelyik osztályteremben kialakítható egy funkcionálisan elkülönült rész, pl. egy falfelület, ami a későbbi pályaválasztás előkészítésének felületéül szolgálhat.

Az előbbiek ismeretében az 5. osztályban a gyűjtés, a beszélgetés, interjúk készítése lehet a cél, s mint ilyen feladatnak, megfelelő háttére lehet a tervek, fényképek, egyéb illusztrációk, esetleges eszközök, tárgyak tárlóinak az egyik fal.

Fontos és ennek a korosztálynak érdekes és tanulságos lehet az első osztályfőnöki órák egyikén elindítani egy "Játszunk Múzeumot" játékot, valamint gyűjtési vetélkedőt, amelynek első lépésben az lenne a feladata, hogy a felnőtt tudomást szerezzen a gyermekek aktuális "gyűjtő szenvedélyéről", vagy ha ilyen nincs, akkor elindítsa azt.

Hétről, hétre, vagy havonta cserélve a gyűjteményeket, az első körben spontán gyűjtési akciókat lehet indítani, akár egyénileg, akár csoportosan. (Ez lényeges ismeret lehet a tanulókról a tanárnak, egyéb motivációs szempontból is.) Ez az elindításában direkt mozzanat, a későbbiekben egyre inkább spontán módon, tanulói szervezéssel folyhat, és így szolgálhatja a pályaválasztás megismerését is, oly módon, hogy a második féltévtől (vagy 6. osztályos kortól) a diákok szakmacsoportonként interjúkat, fényképeket, eszközöket gyűjtenek és helyeznek el a tárlókban, ill. a falon. (a fal előkészítése, megtervezése is motivációs feladat lehet előzetesen, értem ez alatt a tárlók, falitáblák megformálását.)

Ugyancsak elképzelhető a szokásos iskolai jelmezbál tematikus (különböző szakmák képviselőinek) meghirdetését, megtervezését, valamint szervezését-lebonyolítását.

(Az is elképzelhető, hogy a zsűriben többféle szakember vegyen részt, és a maskarák maszkját és viselkedését is bírálják, jutalmazzák.)

Vonzó feladat lehet a tanulók számára interjúk készítése egy-egy tantárgyhoz kapcsolódó szakemberekkel. Az interjúk természetesen egyeztetetők előzetesen a különböző szaktanárokkal, hiszen a gyerekek ilyen idős korban szívesen és készségesen vállalják házi feladatként és külön feladatként is egy-egy híres ember, tudós, vagy elismert szaktekintély, illetve különböző foglalkozású ismerősök, rokonok, szülők kikérdezését. (Természetesen ebben az életkorban fontos lehet a szempontok együttesen, ill. szaktanárok által irányított megbeszélése.) Lényegesnek tűnik azért is ez a szempont, mert a gyerekek ez által a feladat által jobban tudják, vagy megtanulják kötni a tantárgyaikat a későbbi, felnőtt munkákhoz, emberi tevékenységekhez.

Eleinte a gyerekek közvetlenül a körülöttük lévő világ különbözőségeit mutassák be. (Ez lehet a lakókörnyezetükben előforduló foglalkozások megismerése és ismertetése akár az alábbi szempontok alapján: Kik miben segítenek neked abban, hogy eljuss naponta az iskolába? Kik dolgoznak az utcán, azon a szakaszon, ami a lakásotoktól az iskoláig tart? Hány és milyen üzlet van ugyanezen a szakaszon?)

A következőkben, osztályfőnöki órán, ahol lehet játékosan fejleszteni: az egyik tanuló hátára egy cédulára felírunk egy-egy foglalkozást, amit a többieknek feltett kérdésekből az illetőnek ki kell találnia. Jutalmazni is lehet a leggyorsabb megfejtőt. (Feladat lehet még a “testbeszéd” alakítása, fejlesztése, kritikája is.)

Harmadik körben faliújságra mindenki rakjon fel egy-egy olyan fotót valakiről (híres ember, vagy családtag, színész, vagy tudós: szabadon választva), amilyen szívesen lenne, illetve akinek a “bőrébe szívesen belebújna”. A kiválasztáskor. III. a felrakáskor mindenki mondjon a képhez egy “jeligét”, mely egyben a választásának az indoklása is lehetne. (Hallatlanul fejleszti az önismeretet ezeknek a feladatoknak a megbeszélése, külső és belső tulajdonságok részletes kifejtése.)

Negyedik körtől kezdve egy-egy foglalkozásról lehet külön tablót készíteni, de minden csere előtt csoportosan meg kell beszélni mind a pozitívumokat, mind pedig a negatívumokat. (Ennél a feladatnál is lehet egy “jeligés” indítás, pl.:”mindennek van fonákja!”)

Ideális helyzet a pályaválasztási kabinet (külön osztályterem kialakítása) lenne, külön pályaválasztási képzettséggel rendelkező és a kötelező óraszámába beleszámító tanári vezetéssel megoldva.

Egyre fontosabb a különböző pályák egészségügyi feltételrendszerének ismerete. Az ideálisabb megoldás itt is a gyerekek önálló munkájának elősegítése, ambicionálása. A következő témaköröket lehet körbejárni:-mit jelent az egészségi állapot?

- betegségek és kóros állapotok megkülönböztetése.
- feltételek, amiket egészségünk érdekében ismernünk kell, és be kell tartanunk.
- különböző foglalkozások fizikális követelményei stb.

A tanár, akár osztályfőnöki óra, akár szakkörszerűen vezet is, lényeges, hogy a fent felsorolt játékokat, foglalkozásokat az alábbiak figyelembevételével irányítsa:

- tudjon háttérből, moderátorként irányítani,
- ne pörgesse fel kérdéseivel a foglalkozás menetét,
- érezze a gondolkodás, de az unatkozás, érdektelenség jelzéseit is.
- ne szakítsa félbe a nyelvtani-stilisztikai hibázásoknál a gyereket,
- a visszahúzódot inkább cselekvéses feladatokra biztassa,
- saját véleményét, valamelyik gyerek véleményéhez kapcsolódva ismertesse,
- hallgassa meg akkor is a gyermek véleményét, ha a személyes normáitól el is tér.

Lényeges pont az is, hogy az osztályfőnök –ha csak teheti-, 4 évre tervezze meg a tanulóinak a pályaválasztás előkészítését.

Ennek a feladatnak a másik fontos aspektusa a család. Amennyire csak elképzelhető, előítélet nélkül kell a tanulók háttérét felvázolni, és évenként rögzíteni a változásokat. Az osztályfőnök figyelemmel kísérheti a családi szerepeket, az esetleges szerepcseréket, az érdeklődő szülő nemét és reakcióit (Melyik szülő vesz részt fogadóórákon, szülői értekezleteken? Hogyan szól hozzá egyes általános és egyedi problémákhoz? Mennyire együttműködő, ill. mennyire támadó? Mennyire aktív, vagy mennyire passzív? Milyen a szülő és a gyerek “közös sorsa”, hasonlósága?) Természetesen a tanári önmérsékletre a szülőkkel történő beszélgetéseken is szükség lenne, így nem tartom azt sem helyénvalónak, ha egy tanár (kivéve, ha kollegák, évfolyamtársak, ill. barátok, lakótársak) az értelmiségi szülőkkel tegeződik, vagy ellenkezőleg “x, z apukázza-anyukázza” őket.

A jó pszichoszociális körülmények között élő, valamint a jó mentális képességű gyermekek számára könnyen elérhetőek a különféle szakkörök és különórák. Ugyanakkor a pszichésen-mentálisan hátrányos helyzetben

levőknek külső (anyagi-családi-kulturális értékrendbeli), vagy belső (kimerültség, szorongás, gátlás) okok miatt az előbbieken felsorolt lehetőségek nem jelentenek valódi segítséget, így ők az egyre inkább kiéleződő versengésben lemaradnak, hátrányos helyzetük nő, s könnyen végérvényessé válik.

Ezek a gyerekek, mind az iskolában, mind érettebb korokban, mélyen képességeik alatt teljesítenek, veszélyeztetettségük hatványozódik, könnyen antiszociálissá, vagy nagyon kihasználhatókká válhatnak. Az ő felzárkóztatásukra, jóval a pályaválasztási döntés előtt tanulástechnikai tréningeket kellene szervezni az iskolákban, amelynek mind

a kognitív képességekre,
a tanulási módszerek elsajátítására,
az érzelmi tényezők kezelésére vonatkoznak, valamint

csoportos önismereti foglalkozásokat, személyre szóló egyéni korrepetálásokat, melyek segítségével a nem természetes hátrányokat pótolni lehet.

A kognitív képességek fejlesztése különböző emlékezet-tréningekből, játékos szókinccsfejlesztési gyakorlatokból, szerepek megtanulásából és előadásából állhatnak.

A tanulási módszerek a vázlatkészítéstől a szövegmegértési feladatokon át, az idő pontos kihasználásáig terjedhetnek.

A harmadikként felsorolt érzelmi tényezők pedig, a szorongások, gátlások elviselhetővé tételére vonatkoznak. Mindezeket a problémákat együtt is megoldhatnák az iskolák, amennyiben színdarabokat tanultatnának és adatnának elő, akár évfolyamonként, szülőknek, ismerősöknek nyilvános előadások keretében. (Határozottabb fellépésűekké válhatnának, magabiztosabbakká a gyerekek, nem beszélve arról a haszonról, ami a szülők és az iskola közötti viszony javulásából származna.)

Általános, és tantárgyak szerinti feladatok az orientációban, 13-14 évesek esetében

A 7. osztályos tanulók esetében a pályaválasztási-pályaorientációs, pontosabban szólva iskolaválasztási feladatok lassan konkretizálódnak

Stabilizálódik az előkészítés, a tantárgyi felkészítés-felkészülés.

Az egyes tantárgyak ismeretanyagai és gyakorlatai elvben segítik a pályaválasztási elkötelezettséget, a középfokú iskolaválasztást. (Ebben természetesen a technikai jellegű foglalkozások, a készségtárgyak a ballisztikus és finomabb mozgások koordinálásával, fejlesztésével gazdagíthatják a gyerekek pályaválasztási választékát, lehetőségeit.)

Az általános feladatok fejlesztéséhez tartozik a tanulók megfigyelőképességének, pontosságának, rendszeretetének, esztétikus igényességének kialakítása, illetve növelése.

Egyre fontosabbnak érzem a kizáró okok ismertetését és indoklását, vagyis kik azok, akik valamely szakmára nem alkalmasak, mert túl gyengék és erőtlenek,

mert túlérzékenyek, sértődékenyek,
mert darabos mozgásúak, ügyetlenek, koordinálatlan
mozgásúak,
mert szédülékenyek,
mert szintévesztők,
mert rosszul látnak, vagy nagyothallók, esetleg a szaglásukkal van

probléma, még más szakmákra alkalmasak. Azonban, ha az előbb felsorolt problémák ellenére, a kizáró okok figyelembevételével választ, az egészségi állapot romlása biztos bekövetkezik, és lehet, hogy nemcsak a választott szakmát kell abbahagynia, hanem az életminősége is romolhat.

Ezek a problémák orvosi diagnózist feltételeznek, de biológia, testnevelési órákon felfedezhetőek, és előzetes orvosi szűrésre javasolhatóak. Az osztályfőnöki órák valamelyikén pedig elméleti ismertetést kellene tartani, vagy tartatni.

Ugyancsak fontos (inkább hetedikes korosztálynak, mint a nyolcadikosnak), hogy a szülőket is tájékoztassák ezekről a számukra is fontos tudnivalókról. Az sem mindegy, hogy ki a tájékoztató személy, hiszen a nem megfelelő, a hallgatóság számára hiteltelen valaki, többet árt, mint használ.

Ajánlatos bizonyos esetekben az eredeti elképzelés helyett (egyéni foglalkozások keretében) valami elfogadható alternatívát bemutatni.

A 12 éves kor körül nagy változások kezdődnek a gyerekek életében. (Ezt természetesen rugalmasan kell értelmezni, hiszen az egyéni különbségek meglehetősen nagyok.)

Fordulat kezdődik az erkölcsi értékrendszerükben. Kritikusabbá válnak a környezetük felnőtt tagjaival szemben, a szülők és rokonok nagyrészt elveszíthetik korábbi modellfunkciójukat, miközben más személyek (kortársak, barátok, médiaszereplők, regényalakok, filmhősök-hősnők, újonnan megismert felnőttek, stb.) befolyása megnő. Miközben a mások, akár az eddigi modellek felé (akár szélsőséges formában is) kritikával él, addig önmagával szemben meglehetősen kritikátlan, hajlamos arra, hogy túlbecsülje magát, csak másokban keresse a hibát. Ez az állapot gyakran vezet átmeneti időszakban lelkiismereti csökkenést: megnő az iskolai puskázások, csalások, felnőtt becsapások száma. Természetesen e tények miatt megnő az otthoni és az iskolai konfliktusok száma is, valamint gyakran előfordul a tanulási teljesítmény drasztikus romlása.

A személyiségfejlődés szempontjából a következő feladatokkal kell megbirkózni a nevelő felnőtteknek: a gyerekes, függő viszonyt át kell alakítani értelmes, egyre inkább egyenrangú viszonyra.

Az affektív és intellektuális érettség kialakítása, a realisabb önismeret, önértékelés érdekében.

Az egyéni képességeknek megfelelő foglalkozásra való felkészítése, a pályaválasztási érettség kialakítása.

Ötletek és gyakorlatok a pályaválasztás elősegítésére. 13-14 évesek esetében

A megváltozott biológiai-testi fejlődés érdekében a tanulók kötetlen, szabad foglalkozásai között szerepet kell kapnia a saját test-tudásának, a mozgáskultúrának. (Gondolok itt egy, az EURO csatlakozás miatt is egyre fontosabb "Tudni illik, hogy mi illik" szakkörre, más önismereti körökre, tánc és illemórákra is.)

A személyiségnek ezt az érési folyamatát a családi és iskolai tényezők elősegíthetik, ill. hátráltathatják. (Sok múlik azon, hogy mennyire teszik a környező felnőttek lehetővé az önállósulás gyakorlását, mennyire változtatják meg kellő időben és helyen, valamint mértékben a kereteket, követelményeket.

Nagyon fontosnak tartom ebben a korban az ún. "szerződéseket", akár családban, akár iskolában, akár mindkét helyen. A "szerződésnek" tartalmaznia kell a két fél elvárásait, jogait és kötelességeit. (Azt is meg lehet határozni, hogy hány pontban foglalják össze a jogokat és hányban a kötelességeket, bár célszerűnek látszik azonos számúban megegyezni. Amennyiben nem azonos a szám, indokolni kell az eltéréseket.)

A 13-14 éveseknél saját maguk kipróbálására, a különféle szakkörök elfogadható keretet biztosítanak. (A helyesen szervezett és vezetett szakkörök, nem a tanórát ismételik, hanem szabad teret engednek a konstruáló képességeknek, technikai gondolkodásnak, kreativitásnak.) Általánosnak tekinthető hiba, hogy a gyerekek a feladat tervezésénél nagyszabásúak, nagyvonalúak, a feladat kivitelezésénél azonban, a járatlanságuk miatt gyakran pontatlanok. Ezekben az esetekben a szakkört vezető tanárnak kell segítenie az elképzelt feladatot reálissá tenni, megvalósítani.

Az évenként megrendezett szaktárgyi kiállítások is nagyon fontosak az orientációban. (Ez iskolai, kerületi szintű, esetenként nagyobb területet átfogó is lehet. Elképzelhető egyéni és csoportos munkák zsűrizett kiállítása – még a felvételi vizsgába is beszámíthatna.)

Ugyanannyira fontos lenne a Média által közvetített (írott, vagy hangos, ill. képi megfogalmazású) és bemutatott ismert és ismeretlen szakmák, szakemberek és produktumainak bemutatása, méltatása.

Elkerülhetetlen ebben a korban bizonyos munkahelyek látogatása tematikusan előkészítve. (Fontos az előkészület, és a kis csoportokban való látogatás a hatékonyság miatt. Ugyanilyen fontosnak érzem a közösségekért szervezett, ugyancsak átlátható, kiscsoportos munkákat, akár iskolai szünidőben is.) Az üzem, vagy munkahely látogatása után osztályfőnöki órán egy-egy dolgozó (lehet akár szülő is) életpályájának bemutatása, illusztrációja ugyancsak lényeges lehet.

Fontos lenne a jelenleg divatos pályák egy-egy sikeres és egy-egy csalódott képviselőjét is bemutatni, beszélgetést kezdeményezni. (Irányított beszélgetési formát kell találni, felkészült vezetővel, felkészített partnerrel.)

Kiállítások, múzeumok látogatása ismételt (Iparművészeti, Technikai), szakember vezetésével, kis csoportokban.

Külön kellene a lányoknak (Hasonlóan a szexuális felvilágosításhoz) "háztartás és önmegvalósítás" címen vitaműsort szervezni pár alkalommal. (Különböző korú, érdekesnek, vonzónak tartott női szereplőkkel)

Egyes osztályfőnöki órán visszatérni az elmúlt évek pályaelképzeléseire, változásaira. A megbeszélés szempontjai lehetnek az alábbiak:

Tanulói érdeklődés egyenletes, folyamatos, változó-e?
Munkamódja hogyan változott: elmélyült, vagy felületesebb, szórtabb lett-e?
Milyen az otthoni munkája?
Milyen az iskolai eredményessége?
Hogyan látják a többiek?
Milyennek látja a jövőbeni munkahelyét?
Mit vár tőle, mit vár a jövőbeni új csoportjától, társaitól?
Mitől változott az egy, két évvel ezelőtti pályaelképzelés?

Az iskola újságjában szerkesszenek egy pályaválasztási oldalt rendszeresen a diákok.

Források

- Csonka Annamária: Pályatábló gyűjtemény. A továbbtanulás útjai az általános iskolától az egyetemekig. OPTI, Bp., 1980.
- Csonka Annamária – Szilágyi Klára – Tóth Tibor – Ujszászi Jánosné: Önismeret, pályaismeret, orientáció. Tankönyvkiadó, Bp., 1987.
- Dehelán Éva – Polgár Zsuzsa.: Pályaválasztásra készülünk. Kiscsoportos személyiségfejlesztő program. OPI, Bp., 1985.
- Harday Ildikó – Polgár Zsuzsa – Sarlós Katalin: Tanulmányok a pályaválasztási érettségről. OPI, Bp., 1983.
- Illyés Sándor – Ritoók Pálné (szerk.): A nevelési és pályaválasztási tanácsadás pszichológiája. Tankönyvkiadó, Bp., 1992.
- Kovács Géza (szerk.): Orvosi útmutató és szakmai munkaköri tájékoztató. Szakmunkástanulók Országos Egészségvédelmi Intézete, Budapest, 1979.
- Majzik Lászlóné (szerk.): A pályaválasztás előkészítésének módszerei az általános iskolában és a gimnáziumban. OPTI, Bp., 1974.
- Rákosi Gáborné (szerk.): Pályapedagógiai feladatok az általános iskolában. OPI, Bp., 1982.
- Ritoók Pálné: Személyiségfejlesztés és pályaválasztás. Tankönyvkiadó, Bp., 1986.
- Ritoók Pálné – Sasvári Józsefné – Erdei Katalin: Tanulmányok a pályaelképzelés köréből. OPI, Bp., 1982.
- Rókusfalvy Pál: A pályaválasztás személyiségvonatkozásai. OPI, Bp., 1981.
- Sarlós Katalin: Gondolatok a pályaválasztási tanácsadásról. OPI, Bp., 1981.